

מנהיגות והתנהגות

היחידה שלפנינו מזמנת עיסוק בסוגיות חברתיות דרך יצירות ספרותיות. כל ספור חושף היבט נוסף של מערכות היחסים הנוצרות בתוך החברה ומציב בפניי הקורא דילמות של שיפוט ערכי ומוסרי המתעוררות בעקבות התנגשותם של רצונות וצרכים שונים.

היחידה מטפלת במושגים: חברות, שייכות, מנהיג, לחץ חברתי, מצפון, דעה קדומה, ותיוג אנשים. בעקבות הספורים ניתן לזמן דיון בשאלות חברתיות שונות וביניהן: מהן תכונות ראויות למנהיג ומהן תכונות המאפיינות מנהיגות שלילית? מה כוחה של הקבוצה אל מול היחיד? מהו הגבול בין הרצון לשייכות לבין הרצון לשמור על האישי והייחודי? והאם אנחנו באמת מכירים את האחר או שאנו שופטים אותו רק על פי תדמית חיצונית?

היצירות ביחידה והפעילויות המוצעות מתאימות לכתות ד' - ז', בהתאמה לרמת התלמידים ולתכנים הנלמדים.

ניתן ללמדן במסגרת שיעורי ספרות, בלמודי המולדת והחברה, בתחום החינוך החברתי ואקלים כיתה, וכן במסגרת הנושא השנתי: האחר הוא אני.

לכל יצירה ספרותית הוספנו מבוא קצר הנותן רקע לנושא היצירה, ושאלות לחשיבה ודיון. בסוף היחידה הצענו פעילויות חברתיות לסיכות הנושא ועבודת סיכום בדגש על התחום השפתי.

היצירות המופיעות ביחידה:

- הצמיד של אופירה /רבקה מגן
- התעלול / יהואש ביבר
- קשקוש על הקירות /שולמית ארנון
- החבורה הסודית של נדב /תלמה אלייגון רוז
- ידענו שהוא צודק/ משה בן שאול

הצמיד של אופירה / רבקה מגן

- יחידת הלימוד מיועדת לתלמידי ד' ה' ו'

רקע

כבוגרים וכאנשי חינוך אנו יודעים שאנשים נושאים עמם "צלקות" חברתיות שאינן מגלידות מילדותם וארועים שמשפיעים על עיצובם ומהלך חייהם. לתלמידים קשה יותר לראות ולדמיין את עצמם כבוגרים בחברה. הסיפור מזמן דיון על התנהגויות שנראות לכאורה שטותיות ומשעשעות לקבוצה ועם זאת פוגעות לטווח ארוך ביחיד. יש לדבר שוב ושוב על "מוטיב העדר" החברתי, על הצורך שלנו להשתייך לקבוצה ללא התחשבות במחיר ובנזק שאנו גורמים תוך כדי כך לאדם אחר. כמו כן, כדאי לחזור על ההבחנה בין "תעלול" ומתיחה לבין פגיעה ברגשות האחר ונידוי כללי שלו ללא בירורים והבהרות. "כל אדם חף מפשע עד שהוכחה אשמתו" וצריך לתת ל"נאשם" להנות מהספק והזדמנות להגן על עצמו ולהסביר את עצמו.

שאלות לחשיבה ודיון

הסופרת משתמשת בסגנון כתיבה של סיפור בתוך סיפור. **סיפור המסגרת** - הוא הסיפור העכשווי, אקטואלי, שפותח וסוגר את היצירה ומהווה, עבור הקורא, כאין מסגרת להבנת ההקשר והמסר של הסיפור הפנימי. הסיפור הפנימי שמספר הדובר או אחת הדמויות, הוא לב היצירה. על פי רוב הוא מספר בהרחבה על אירוע מהעבר.

1. קראו את הפתיחה ואת הסיום של הסיפור. ספרו במילים שלכם מהו סיפור המסגרת. (בפתיחה הדוברת יושבת כבוגרת על הגבעה במקום הולדתה ומעלה זכרונות מימי ביה"ס ובסיום היא עדיין ישובה באותו מקום)
2. ערכו טבלה וכתבו כל מה שידוע מתוך הסיפור על אופירה ועל נירה.
3. האם לדעתכם יש בין השתיים משהו מן המשותף?
(**אופירה** : גרה בבית מהודר, יש לה הרבה בגדים, יש לה כלבלב שחור, אביה רב חובל, שערותיה כגלי זהב, תלמידה טובה, כתב יד קטן ועגלגל, עיניים כחולות יפות, לא מרבה לשחק כדי לא להתלכלך, קנאת הבנות ומשאת לב הבנים)
(**נירה** : גרה במרתף שקירותיו קלופים, אמה עוזרת בית, נוהגת לשחק עם הילדים, צחוקה מתגלגל)
3. יואב גילה מנהיגות ויוזמה, כשנודע על האבידה.
א. מה הציע לעשות? מה דעתכם על כך?
ב. כתבו רעיונות, כיצד אתם הייתם נוהגים לו אבד משהו בעל ערך בכתתכם.
4. נסו להעמיד עצמכם במקום מירה. מה התחושות, הרגשות והמחשבות שחוותה באותו ארוע?
5. מה ההבדל לדעתכם בין "מתיחה" בין חברים לבין מה שקרה לנירה בכתתה? נמקו ופרטו את תשובתכם.

6. יואב לא ידע איך ומתי להפסיק את ה"מתיחה", לא לקח אחריות על מעשיו ונתן לקבוצה להטיל את האשם בנירה. לו הייתם פוגשים את יואב כילד או כמבוגר, מה הייתם אומרים לו?
7. הסיפור מסתיים במשפט: "שעה ארוכה נשארתי על הגבעה וכשירדתי ממנה לבסוף, הבחנתי בענן כבד, שהעיב על עמק הזיתים" (העיב – כיסה, הטיל צל)
 - א. מדוע לדעתכם נשארה הדוברת כל כך הרבה זמן על הגבעה?
 - ב. כיצד מתקשר משפט זה לתחושת הדוברת כבוגרת ולתוכן הסיפור?
8. מה הלקח והמסר החברתי שאנו יכולים ללמוד מן הסיפור, על מנהיגות והתנהגות?

התעלול / יהואש ביבר

- הפעילות מתאימה לתלמידי כתות ה' ו' במסגרת לימודי החינוך החברתי.

רקע

הסיפור מזמן דיון חברתי על אירועים בהם מתרחשים מעשי קונדס. מהן הסיבות להצטרפות האחרים לרעיון של פלוני, ללא ביקורת או התנגדות (העדר הקבוצתי). ומהן ההשלכות של מעשה זה: האם הן מצחיקות ומשעשעות גם את הזולת שבו מתעללים או רק את המשתובבים? האם הן גורמות, מבוכה רגעית או פגיעה ממשית ברגשות האחר? מתי אפשר לקרוא למעשה כלשהו שובבות, תעלול ומתי הצקה, פגיעה, העלבה וגרימת נזק ממשי?

תעלול = מעשה קונדסות, שובבות (עפ"י מילון ספיר)

1. קראו את הכותרת ושערו על מה יהיה הסיפור? הסבירו את המילה תעלול בתשובתכם. (אפשר להעזר במילון)
2. לפני קריאת הסיפור לימדו את המילים חדשות:
 - יקה- יהודי יליד גרמניה
 - מעוקל – כפוף
 - תדיר – לעיתים קרובות
 - צנוף – עטוף במצנפת, במטפחת
 - ניגפות – נפגעות, מכות ב...
 - לדבר נכבדות- לדבר בעניין חשוב (להציע שידוך)
 - מהביל – חם מאד, מעלה אדים
 - הפציר – בקש מאד, התחנן
3. תארו את הדוקטור לפי הכתוב בטקסט. מראה חיצוני ותכונות.
4. כתבו מה דעתכם עליו, האם הוא מוצא חן בעיניכם או לא? מדוע?
5. (מקצוע רופא, רוכב על חמור לבן ("משיח" גואל ועוזר), גבוה, רזה, חובש כובע שעם ובשבת מגבעת עגולה גבוהה, עונה בנימוס, לבוש שחורים, חולצה עם צווארון קשה, עניבה לבנה, נעלי לכה

- מבריקות, מקל הליכה שראשו מעוקל ומשקפיים, נחמד אל הבריות, דובר גרמנית מכובד במושבה, אדיב (מכבד בתפוח) ביישן "פניו מסמיקות")
6. מדוע לדעתכם ביקר הדוקטור לעיתים קרובות את מונצ'יק ?
 7. " יש לי רעיון איך לסדר את היקה ", איציק הוא "ראש התעלולנים" בכתה. העלו השערות מדוע עלה בדעתו "לסדר" את הדוקטור.
 8. "לא יכולתי שלא להסכים" אמר הדובר. מה הסיבה לכך? מה היה קורה אילו לא היה מסכים? נמקו מתוך הטקסט.
 9. ("אם לא אעשה זאת, יצחקו ממני כולם ויותר לא ישתפו אותי בתעלולים ובמשחקים") האם לדעתכם כדאי להסכים עם מנהיג הכתה בכל מקרה, רק כדי להיות חלק מהקבוצה? הסבירו ונמקו דעתכם.
 10. ערכו רשימה של טיעונים שאתם הייתם מעלים בפני איציק המנהיג, נגד ביצוע התעלול. (הדוקטור לא עשה להם כל רע, מעשה קונדס אמור לשעשע גם את הזולת מושא הקונדסות, לא מתבדחים על נושאים רציניים וחשובים לזולת)
 11. תארו את תגובת הדוקטור לתעלול עפ"י הטקסט.
 12. ("תחילה עמד קפוא על מקומו. אחר החל להתרוצץ כמטורף....נחנק מרוב כעס..צווח בגרמנית ..רץ ונעלם באפלה" יותר לא בקר הרופא בבית מונצ'יק הוא היה יושב על המרפסת וקורא עיתון...איתנו לא דיבר עוד...נעלם מן המושבה)
 13. "זה בעצם לא הייתה חוכמה כל כך טובה, אם הייתי יודעת לא הייתי באה " "אחרי הצחוק הגדול באה החרטה. לתקן את הדבר כבר לא יכולנו...."
 14. בסוף הסיפור מסופר שהילדים הצטערו והתחרטו על התעלול. מדוע לדעתכם זה קרה? מה הבינו אחרי המעשה? (שהתעלול הפך לפגיעה ברגשות, להשפלה ולבושת פנים, לפגיעה בשמו הטוב שאין דרך לתקן ולשנות את המצב...)
 15. כתבו ביטוי לשוני ידוע שמתאים לנושא . ("סוף מעשה במחשבה תחילה") ("אל תעשה לחברך את השנוא עליך")
 16. ספרו על מקרה אמיתי שקרה לכם או לחבריכם, על תעלול שהצטערתם עליו או ציער אתכם. ספרו מדוע.
 17. איזה לקח חברתי אתם יכולים ללמוד מהסיפור על "מנהיגות והתנהגות" ?
 18. אילו הייתם פוגשים בדוקטור, מה הייתם אומרים לו? או, אילו הייתם פוגשים את ילדי המושבה, מה הייתם אומרים להם?

קשקוש על הקירות / שולמית ארנון

רקע

בחיי היומיום בבית הספר, אנו נתקלים לעיתים קרובות במעשי קונדס, הצקות, גרימת נזק לרכוש או פגיעה רגשית בחברים. על פי רוב, אחרי בירור מסתבר כי יש יוזם אחד כריזמטי – "מנהיג שלילי" שהוביל את המעשה, ואילו האחרים נגררים או מצטרפים למעשיו, אם בשל לחץ ואיומים או מתוך רצון לרצות ולהיות "מקובל".

דיון חברתי בנושא זה אמור להביא את התלמידים למסקנה ששיקול דעת הכרחי לפני בצוע מעשים כאלה, שרצוי מאד לחשוב מראש על התוצאות והנזק שלפעמים לא ניתנים לתיקון.

כדאי גם ללשוחח על "חברות" לכאורה, שמשפיעה עלינו לרעה ומה המחיר שאנו משלמים כדי לקיימה. הדגש הוא על המסר כי ליחיד אחריות למעשיו ואינו יכול "בחסות" הרצון להשתייכות לחברה לותר על שיקול הדעת המוסרי האישי. יש להעצים את הקול המוסרי על פני כניעה ללחץ חברתי.

אפשר לסכם את הדיון ביחידת לימוד זו בפתגם "סוף מעשה במחשבה תחילה" ולתת דוגמאות למקרים שהתחשבות ומחשבה עזרו לסביבה ולחברה בה אנו חיים.

שאלות למחשבה ודיון

1. מנשה מציע ליואב לקשקש יחד על חזית הבית. מה הסיבה שרעיון כזה עלה במוחו? בססו תשובתכם על הכתוב.
("מרגיז אותי שיש אנשים מפורסמים", " שכולם יראו וידעו שאני קיים").
2. "ברגע הראשון נבהל יואב". האם גם אתם הייתם נבהלים מהצעה כזו? פרטו דעתכם על ההצעה של מנשה?
3. האם לדעתכם יואב הקדיש מחשבה להצעה לפני שהסכים?
("מיד אחרי זה בא הרהור שני: "וכי מדוע לא?" הוא החליט להצטרף)
4. מה לדעתכם גרם לו להסכים?
5. מה הייתם אומרים לו אילו הייתם פוגשים אותו לפני ביצוע המעשה?
6. רשמו את השלבים, בהם גרר מנשה את יואב למעשה השובבות.
(א. הצעת הרעיון. ב. ההנמקה. ג. תכנון וארגון שעה זמן מקום. ד. עידוד ונימוקים לפני הביצוע עצמו)
7. האם לדעתכם ליואב היתה אפשרות להתנגד? באיזה שלב? הסבירו.
(בכל שלב יכול היה להתנגד ולהתחרט אפילו ברגע האחרון לפני שלב הביצוע עצמו)
8. מדוע לדעתכם לא התנגד יואב לאורך כל הדרך לדבריו והצעותיו של מנשה?

- (לא חשב על הנזק שייגרם, לא רצה לאכזב את חברו הטוב, רצה למצוא חן בעיני מנשה, היה נתון ללחץ חברתי). רצוי להרחיב את הדיבור במליאה על המושג "לחץ חברתי" ולתת דוגמאות נוספות למצבים שילדים מושפעים לרעה מ"מנהיגות שלילית".
9. מה דעתכם על "מנהיגותו והתנהגותו" של מנשה? נמקו.
(מנהיג שלילי, מנסה להתבלט במעשים שליליים המזיקים לסביבה, גרר את חברו הטוב להסתבך במעשה שלא ייעשה)
10. הסופרת אינה מספרת לנו מה קרה ביום שאחרי...
כתבו סיפור המשך בו תספרו מה קרה ליואב, מה חשב, מה הרגיש, מה החליט ביום שלמחרת...
תנו כותרת מתאימה לסיפורכם.
11. ספרו על מקרה שקרה בכתתכם או בבית ספרכם על מנהיגות והתנהגות שלילית. כיצד הסתיים?
מה הלקח שלמדתם מהארוע?

החבורה הסודית של נדב / תלמה אליגון רוז

- הפעילות מתאימה ללימוד בכתות ג'-ו'.

רקע

הקבוצה מקנה לחבריה כח ותוקף, לכן ילדים אוהבים להתקבץ בקבוצות שייכות לפי תחומי עניין שונים. יש לעודד זאת ולהבהיר תוך כדי דיון, מתי התופעה חיובית, תורמת ומעשירה, ומתי קורה שהכח הופך ל"כח שלילי" המזיק ופוגע באחרים שאינם שייכים לקבוצה (ולפעמים גם לחברים בתוכה). למנהיג הקבוצה יש השפעה אדירה על חבריה לטוב ולרע. לעיתים קרובות הילדים אינם מבחינים ב"מנהיגות שלילית" ובנהיה העיוורת שלהם אחרי "מנהיג שלילי", אלא רק לאחר שנגרם נזק לזולת. כדאי לעורר דיון על כך בכתה להקנות את המושגים הנ"ל ולאפשר לתלמידים לגבש דיעה לגבי הנושא.

שאלות למחשבה ודיון

1. אילו פעולות נקטו חברי החבורה, כדי להתאחד ולהתגבש?
(מקום סתרים, מקלות לקרב מגע, המצאת כללים הכנת פעילויות, כתב סתרים, תקנון חוקים)
2. " למפקד נבחר נדב בצדק ". העתיקו מהשיר את השורות המוכיחות את מנהיגותו הטובה של נדב.
("היה הכי טוב, תמיד ידע לצאת מכל מצב, תמיד הגן על החלש, תמיד המציא משחק חדש ")
3. " למפקד נבחר נדב " - האם לדעתכם הסיבות בגללן בחרו הילדים את נדב הן טובות ומוצדקות? הסבירו.
4. לאילו תכונות נוספות זקוק, לדעתכם, מנהיג טוב? ערכו רשימה מתאימה.

5. מדוע הדובר מחליט לצאת מן החבורה ?
(הדובר מסרב לקחת חלק בתגובה אלימה או מתעללת מצד החבורה כלפי ילדים שלא שייכים אליה, אולי התאכזב מן המנהיג שגילה תכונות שליליות).
6. מה דעתכם על כך שהדובר החליט לפרוש מן החבורה? האם היו לו אפשרויות אחרות? הציעו אותן והסבירו.
7. מה דעתכם על נדב "המנהיג", לאחר התכנון נגד יואש התלמיד החדש? נמקו .
(נדב בהחלט לא מתאים להנהיג קבוצה משום שמנהיג טוב דואג לחבריו ולעולם לא יזיק להם, אי אפשר לכפות על הפרט השתייכות לקבוצה מסוימת, כעס ונקמה גוררים אחריהם פעולה אלימה)
8. האם אתם הייתם רוצים להשתייך לחבורה של נדב? אם כן הסבירו מדוע.
אם לא, ספרו לאיזו חבורה ולאיזה מנהיג, הייתם רוצים להשתייך.

ידענו שהוא צודק/ משה בן שאול

היחידה מיועד לתלמיד כתות ה', ו', ז'.

רקע

לעיתים התלמידים והמורים מתייגים ילדים שהתנהגותם חריגה ומושכת תשומת לב שלילית, ללא בדיקה מעמיקה לרקע ולסיבות ההתנהגות הזו. נח לנו לדחות, לשלול, לתייג ולהצביע על הילד "האלים", ה"מופרע" ההורס" שמקלקל לנו. איננו טורחים להתקרב, להכיר לדעת ולהבין מהיכן מגיע הילד השונה, מה עובר עליו בחיי היומיום בביה"ס, עם אילו קשיים הוא מתמודד לעומת האחרים. כדאי לשוחח בכתה על השונות שבין התלמידים, על שונות ברקע סוציו אקונומי, בתרבות ובמנהגים אחרים משלנו.

בגילאי כתות ה' ו' אפשר להעלות לדיון את הפערים החברתיים בחברה הישראלית, את המצוקה ורגשי הנחיתות של "הלא מקובלים" ועל התוצאות הלא נעימות לחברה של נסיונם להתבלט ולהשתלב. בסוף הסיפור הילדים מודים בכך ששיריזלי צודק בדבריו אך הם נשארים חסרי אונים ואינם יודעים כיצד לשנות את המצב בתוכו התנהלו לאורך זמן. כדאי להשתמש ביחידת לימוד זו כ"קרב קפיצה", שיהווה פתיח לנושא רחב יותר:

השוני והניגודים בחברה הישראלית בתחום התרבות, הזמר, העדות והמנהגים השונים. כדאי להציע הצעות לגישור, קירוב לבבות הכרות ואינטראקציה חברתית (כגון: ערב מאכלים, לבוש שירים מסורתיים, אירוח בבתים, מפגש עם אומנים המייצגים את התרבות וכו')

שאלות לחשיבה ודיון

1. יהונתן שיריזלי הוא הדמות הראשית בסיפור. תארו את הדמות מראה תכונות. השתדלו להתאים ציטוט לכל תכונה שתכתבו.

- (מתבדל – "הוא לא היה אף באחת מהכנופיות"
מפחיד – "הקטנים מאד רעדו מפניו".
פיקח – "אמרו שהוא "גאון" יותר מידי".
צלף – "מחולל ניסים עם הרוגטקה שלו"
אמיץ – "הוא לא נרתע משום דבר"
גא – "שלח אלינו מבט מלמעלה למטה".
רגשן – פרץ מפיו שטף של מילים שנבלע בזרם של דמעות גדולות וחמות")
2. ערכו רשימה של כל המעשים שעושה שיריזלי בשכונה והביעו דעתכם על התנהגותו.
("מחולל ניסים ברוגטקה שלו", "מעיף ציפורים מן הקינים", "מסלק כושי קרח מהעגלה ומטילם בצווארוני הילדים", "משליך את הילדים... מעץ הבלוט")
 3. הסביבה קבעה דעתה על שיריזלי על פי התרשמות חיצונית שעוררו מעשיו. מה גרם לילדים להכירו באופן אחר?
 4. האם השם שניתן לספור מתאים לו לדעתכם? נמקו את טענתכם. הציעו שם נוסף.
 5. הביאו דוגמה מחייכם בה השתנתה דעתכם על אדם לאחר שלמדתם להכירו הכרות מעמיקה, מעבר להתרשמות החיצונית. ספרו מה היה השינוי וכיצד הוא התרחש.
 6. מצאו בן/בת זוג בכתה, שאתם מרגישים כי אינכם מכירים אותו באופן מעמיק. בחמש הדקות הבאות שאלו אותו שאלות על עצמו (משפחתו, תחביביו, עיסוקיו בשעות הפנאי, כישורונותיו וכד') והקשיבו לסיפורו על עצמו. בסיכום השיחה ספרו לבן זוגכם דבר חדש שלמדתם עליהם מתוך סיפורם.
 7. הציעו רעיונות כיצד נעמיק את ההיכרות בין חברי הכתה שלנו?

עבודת סיכום

- תוכן היחידה עוסק בפן חברתי בקרב התלמידים, למרות זאת, ניתן לסכם את הנושא בעבודה מהתחום השפתי עפ"י ההישגים הנדרשים על פי תוכנית הלימודים.
1. כתבו המלצה על אחד מן הטקסטים שלמדתם, לפי מאפייני כתיבת המלצה. (טקסט טיעוני למטרות שכנוע, הבעת עמדה ודעה אישית)
 2. כתבו איזה מן הטקסטים מצא חן בעיניכם ביותר ומדוע.
 3. עם סיום הנושא פרטו מה למדתם ממנו ואילו ערכים חברתיים אתם חושבים שתוכלו ליישם בחיי חברת הילדים. הסבירו עמדתכם.
 4. בחרו אחד מהטקסטים וכתבו לו סוף אחר לפי טעמכם.
 5. בחרו אחת מהדמויות שנגעה ללבכם וכתבו לה מכתב שתוכנו קשור לארוע שחוותה.
 6. המליצו לחבריכם על עוד סיפורים או ספרים, שאתם מכירים ועוסקים בנושא "מנהיגות והתנהגות".
 7. מה לדעתכם הקשר בין שתי המילים "מנהיגות והתנהגות"?
- הסבירו ופרטו.

פעילות מסכמת

עם סיום הוראת היחידה כדאי לערוך פעילות שתביא ליישום של מושג המנהיגות החיובית הרצויה לנו בחברה. הפעילות תזמן לתלמידים מצבים חברתיים בהם תבוא לידי ביטוי מנהיגות חיובית ומנהיגות שלילית.

הפעילות:

1. מחלקים את הכתה ל-3 קבוצות.
2. המשימה: תכנון מסיבה כיתתית. (מיקום, תוכן כיבוד...)
3. המורה ממנה בכל קבוצה תלמידים שתפקידם לצפות במהלך הפעילות לכתוב ולדווח למליאה, מה ראו, מה שמעו (רצוי שהאחרים לא ידעו מי "הצופה").
4. המורה ממנה ומנחה מפורשות, בשתי קבוצות "מנהיג חיובי", מעין ראש קבוצה מוביל ומנחה דיון. (ללא ידיעת האחרים מנחה אותו באיזה אופן יפעל).
5. המורה ממנה בקבוצה אחת ללא ידיעת האחרים, "מנהיג שלילי" ונותנת לו הוראות מפורשות כיצד עליו להתנהג במהלך הדיון הקבוצתי (להתפרץ, לצעוק, לשלול הצעות, להעליב אחרים...).
6. עם סיום זמן תכנון המסיבה וההכנות מעלים לדיון את המתרחש:
 - ה"צופים" מדווחים מה ראו ומה שמעו, באופן אובייקטיבי.
 - האחרים מספרים מה קרה בקבוצתם, איך הרגישו בקבוצה שבה מנהיג שלילי ניסה להשתלט על הדיון. איך פתרו את "הבעיה"....
 - להשוות את הרגשת המשתתפים בקבוצות האחרות, שאותן הנהיג מנהיג חיובי.
 - לאיזה מצבים דומים בחיים, ניתן להשוות את מה שקרה בפעילות?
 - מה ביצירות הספרות שלמדנו דומה למצב שבו התנסיתם?
 - איזה התנהגויות מאפיינות מנהיג שנגיד עליו שהוא "מנהיג חיובי"?
 - (תומך, מעודד, מלהיב את האחרים, מראה דוגמה אישית, משתף וכד')
 - איזה התנהגויות מאפיינות מנהיג שנגדיר כ"מנהיג שלילי"? (צועק, מעליב, אינו משתף, משתמש בדרכים לא ישרות להשיג את מבוקשו, מנצל את האחרים וכד')

****על אותו עקרון אפשר לארגן משחקי כדור או טורניר קטן בין שכבתך.

היחידה פותחה ע"י נעמי גזית ויפעת מרקפלד מרכז לתכנון לימודים הוראה והערכה מכללת בית ברל © כל הזכויות שמורות.